

СУЧАСНИЙ СТАН ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ

Змушене безробіття — це життєва ситуація, що робить на особистість помітний вплив, з одного боку дослідницький інтерес визначається тим, чи відчуває безробітний на собі вплив ситуації безробіття (і, якщо цей факт має місце, наскільки даний вплив сильний), як він переживає цей стан, наскільки значимою є ситуація втрати роботи в його житті, а з іншого боку — цікаво подивитися наскільки безробітний спроможний і готовий вплинути на сформовану ситуацію.

Відсутність у вітчизняній психології цілеспрямованих теоретичних і прикладних досліджень призвело до того, що в даний час робота з незайнятим населенням будується або на принципах «здорового глузду» і повсякденних уявленнях про подібність різноманітних видів діяльності; або за аналогією з досягненнями профорієнтаційних рекомендацій юнакам, тільки починаючим фаховий шлях, — через традиційне тестування і пошук у нього «природних схильностей»; або, що буває в більшості випадків, з урахуванням тільки економічних показників — рівня заробітної плати, режиму праці, транспортної доступності до місця роботи тощо.

Без належного аналізу й урахування внутрішньо-особистісних чинників у процесі переходу в стан безробітного, адекватної оцінки стану конкретної людини в умовах цієї ситуації, її психологічних особливостей, і можливостей перебороти цей стан із найменшими втратами — зробити психологічну допомогу неможливо. Більше того досвід показує, що рішення прийняті без урахування психологічних чинників нерідко погіршують положення.

Вітчизняна психологія виявилася не готова до рішення актуальної суспільної і особистісної проблеми, до того, щоб зайняти своє місце в науково-методичному забезпеченні роботи в умовах безробіття.

Перша причина полягає в тому, що фахова кар'єра в цілому

бачилася логічною і послідовною, де кожний наступний етап закономірно впливає з попереднього, а основні труднощі та протиріччя пов'язані тільки з вибором «своєї» професії в юності, а потім із переходами від загальноосвітньої школи до ПТУ, технікуму, вузу, а від них до виробництва. Надалі на цьому шляху передбачалися лише часткові зміни, наприклад, при необхідності освоєння нової техніки або призначенні на більш високу посаду — знову ж у межах своєї сфери діяльності.

Друга причина це дефіцит досліджень фахового шляху дорослих.

Прийнято вважати, що всі найбільш значимі події процесу професіоналізації людини пов'язані з пошуком і вибором лише першої професії, її освоєнням і адаптацією до виробництва, тобто припадають на початкові етапи становлення спеціаліста. У фаховій діяльності після 19-21 року головним чином передбачаються зміцнення особистісної позиції в рамках зробленого вибору, подальший її розвиток в обраній професії, удосконалювання особистісних структур професіонала. Якщо і припускається можливість вибору професії на більш пізніх вікових етапах, то без яких-небудь явних відмінностей від аналогічної ситуації в ранній юності.

Розвинуті спроможності й інтереси, фахова кваліфікація людини — не тільки найбільша особистісна, але і суспільна цінність. Необхідність дбайливого відношення до зберігання і послідовного розвитку інтелектуального потенціалу та можливостей людей, їхньої готовності до висококваліфікованого виконання тієї чи іншої діяльності усвідомлена наукою і суспільною практикою вже давно. На заході, наприклад, найбільш ефективним внесенням капіталу вважається знання і досвід людей. Вихід із ладу підготовлених спеціалістів, у тому числі при змушеному безробітті, обертається для підприємства і суспільства в цілому більш значними втратами, ніж поломки самої дорогої техніки.

Цінність у даному випадку полягає не тільки в знаннях самих по собі, але й в готовності людини, що сформувалася,

до зміни діяльності. Тому більш успішними в пошуку нової роботи будуть люди мобільні, схильні до постійного самовдосконалення, переходові від однієї діяльності до іншого, що володіють психічною стійкістю до критичних ситуацій. У свою чергу, дослідження особливостей сприйняття певних життєвих ситуацій, спрямовано, насамперед, на виявлення особистісної обумовленості зміни самого образу Я в умовах кризових обставин, викликаних безробіттям, де основний вплив буде сконцентровано, головним чином, на внутрішньому суб'єктивному переживанні того, що особливо значимо для людини в даний момент у силу його відношення до актуальних потреб і інтересів.

Таким чином, проблема безробіття потребує детального розгляду як у теоретичному, так і в прикладному аспекті в руслі Єдиної технології обслуговування незайнятого населення. Вибір безробітним стратегій для успішного подолання складних ситуацій залежить від адекватної самооцінки своїх потенційних можливостей, здатності до творчості, пошукової активності, яка забезпечує своєрідний імунітет до труднощів і руйнуючих наслідків невдач. Пошукова активність, творчість є найважливішою передумовою подолання або недопущення людиною порушень соціальної адаптації.